

**ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ:
ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ
НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ**

ПІДСУМКИ 2014 РОКУ

Щорічне видання «Інноваційні практики: фінансовий менеджмент на місцевому рівні»

Видання підготовлено Інститутом бюджету та соціально-економічних досліджень (ІБСЕД) у рамках реалізації проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи в Україні (ЗМФІ-II) впровадження» за підтримки Американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). У збірнику представлено матеріали, що були надані партнерами проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи в Україні (ЗМФІ-II) впровадження».

Видання створене та впорядковане фахівцями ІБСЕД:

Зубенко В. В. – Генеральний директор

Самчинська І. В. – заступник Генерального директора / директор Департаменту фінансової політики

Шаповал Т. А. – директор Департаменту методології та навчальних програм

Корнієнко А. І. – заступник директора Департаменту методології та навчальних програм

Гринь А. В. – старший консультант з економічних питань Департаменту методології та навчальних програм

Шаповал М. В. – старший економіст Департаменту фінансової політики

Пишник Я. М. – старший консультант з економічних питань Департаменту методології та навчальних програм

Голинська О. В. – консультант з економічних питань Департаменту методології та навчальних програм

ІБСЕД висловлює щирю подяку всім, хто брав участь у наданні інформації для цього видання.

Інноваційні практики: фінансовий менеджмент на місцевому рівні – підсумки 2014 року / [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Шаповал Т. А. та ін.] ; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. – К., 2015. – 32 с.

Від видавця:

Зміст продукту є відповідальністю Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень (ІБСЕД) і не обов'язково збігається з поглядами USAID або уряду США. Усі права на це видання захищені. Використання матеріалів має бути узгоджено з фахівцями ІБСЕД.

Вступ

За обмеженості бюджетних ресурсів ефективно та раціональне їх використання є одним із пріоритетних завдань, що стоять перед всіма учасниками бюджетного процесу. Ще більшої ваги це питання набуває під час фінансово-економічної кризи, оскільки проблеми накопичуються і потребують швидкого вирішення.

За таких умов одним із ефективних додаткових фінансових інструментів є поглиблений аналіз використання бюджетних коштів, який показує зміну тенденцій цього процесу. Надійним резервом стабілізації економічної ситуації є виявлення чинників, що безпосередньо впливають на ефективність використання бюджетних коштів.

Прогресивним методом бюджетування є програмно-цільовий метод планування та виконання бюджетів (далі – ПЦМ). Цей метод у бюджетному процесі передбачає планування та управління бюджетними коштами у середньостроковій перспективі з постійною орієнтацією на взаємозв'язок між рівнем фінансування кожної окремої програми й очікуваними результатами від її реалізації.

Результативні показники виконання бюджетної програми – це ті статистичні індикатори, які демонструють її успішність на основі кількісного визначення результатів надання бюджетних послуг.

Оцінка й аналіз досягнутих результатів дозволяють відстежувати перебіг реалізації програми, підсумки її виконання і надавати інформацію про поточну ситуацію для формування висновків щодо результативності програми та прийняття відповідних управлінських рішень.

Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень спільно з Міністерством фінансів України продовжують роботу з упровадження програмно-цільового методу планування та виконання місцевих бюджетів у рамках реалізації одного з ключових компонентів проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи в Україні (ЗМФІ–II) впровадження» за підтримки Американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID).

Саме ПЦМ-бюджетування дозволяє продемонструвати громадськості економічний та соціальний ефект діяльності бюджетних установ.

Вашій увазі пропонується щорічне видання «Іноваційні практики: фінансовий менеджмент на місцевому рівні – підсумки 2014 року», в якому проілюстровано результати виконання бюджетних програм і проектів з енергозбереження, а також висвітлено успішний досвід реалізації стратегічних програм та впровадження ПЦМ за підтримки проекту ЗМФІ–II.

Розділ 1. Інформаційні довідки – приклад ілюстрації результатів виконання бюджетних програм

м. Знам'янка

З міського бюджету для реалізації бюджетної програми «Дошкільна освіта» у 2014 році було спрямовано 14,5 млн грн.

В усіх дошкільних навчальних закладах (далі – ДНЗ) міста організована гурткова робота, діє 60 гуртків різного спрямування (образотворчого мистецтва, фізкультурні, «Умілі ручки», театральні та ін.). Проводяться конкурси професійної майстерності, виставки-огляди дитячих робіт. В усіх ДНЗ організовано «Дні відкритих дверей», свята, розваги, конкурси, які дозволяють розвивати творчу особистість дітей, їх креативність, фізичну форму, розумову активність.

У ДНЗ створені всі умови для розвитку дітей, згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти проводяться заняття, прогулянки, творчі зустрічі, лялькові та пальчикові театри.

м. Світловодськ

У 2014 році продовжувалася реалізація програми «Музеї і виставки». За кошти міського бюджету було забезпечено популяризацію духовного надбання нації. На фінансування відповідних заходів було спрямовано 116,9 тис грн.

Кількість відвідувачів музеїв у 2014 році склала 1015 осіб. Кількість експонатів у 2014 році збільши-

лася на 193 одиниці та склала 5059 одиниць. У результаті оновлення експонатів музею кількість екскурсій збільшилася більше ніж у два рази та склала 82 екскурсії.

У 2014 році значно зменшились обсяги використання енергоносіїв у натуральному вираженні порівняно з 2013 роком (водопостачання – у 2,5 рази до 5 куб. м., електроенергія – на 10 % до 624 кВт.г.), що свідчить про їх раціональне і економне споживання. Але у зв'язку з підвищенням тарифів на енергоносії досягти економії у грошовому вираженні вдалося лише за послуги водопостачання.

Долинський район Кіровоградської області

У 2014 році з районного бюджету було спрямовано 689,2 тис грн на виконання бюджетної програми «Бібліотеки».

Реалізація програми дозволила створити умови для повного задоволення духовних потреб, сприяння професійному та освітньому розвитку громадян. Завдяки безкоштовному доступу до інформаційно-мережевих ресурсів Інтернету збільшилась кількість користувачів. Водночас кількість читачів збільшилась на 1,2 %.

Завдяки встановленню енергозберігаючих ламп та економного споживання енергоносіїв зменшено використання електроенергії на 6,7 %.

Великобerezнянський район Закарпатської області

Протягом 2014 року виконувалася програма «Здійснення соціальної роботи з вразливими категоріями населення». Основним завданням цієї програми є надання соціальних послуг дітям, молоді та сім'ям, які опинились у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги. На її виконання було спрямовано 398 тис грн.

У 2014 році завдяки реалізації програми надано соціальних послуг 6172 дітям, молоді та сім'ям, які опинились у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги. Соціальним супроводом охоплено 99 прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, сімей, які опинились у складних життєвих обставинах.

Обласний бюджет Кіровоградської області

На фінансування програми «Здійснення фізкультурно-спортивної та реабілітаційної роботи серед інвалідів» з обласного бюджету у 2014 році було спрямовано 1,2 млн грн.

Завдяки такій підтримці з бюджету представники збірних команд Кіровоградщини взяли участь у 9 чемпіонатах України з різних видів спорту, де вони вибороли 11 перших місць, 13 других та 11 третіх.

У фінальних змаганнях XXI літньої Всеукраїнської спартакіади «Повір у себе» серед дітей-інвалідів

взяли участь 24 спортсмени Кіровоградщини, де вони вибороли 12 золотих, 22 срібних та 10 бронзових медалей.

Найкращим досягненням спорту інвалідів у 2014 році є успішний виступ спортсменів Кіровоградської області у складі збірних команд України на чемпіонатах світу: з легкої атлетики у м. Реймс (Франція) – бронзова медаль та 5-те місце; зі стрільби кульової у м. Зуль (Німеччина) – 4-те місце.

Мурованокуриловецький район Вінницької області

У 2014 році з районного бюджету було спрямовано 652,8 тис грн на виконання бюджетної програми «Бібліотеки». Основна мета реалізації програми – забезпечення прав громадян на бібліотечне обслуговування, загальну доступність інформації та культурних цінностей, що збираються, зберігаються, надаються у тимчасове користування бібліотеками.

Завдяки виконанню програми бібліотечний фонд на кінець 2014 року складає 37,8 тис примірників на суму 239,1 тис грн. Протягом року бібліотечний фонд поповнено на суму 43,2 тис грн. Кількість читачів за 2014 рік склала 4,3 тис осіб, а кількість книговидач – 70,1 тис. Порівняно з 2013 роком бібліотечний фонд збільшився на 1,1 тис. примірників, кількість читачів на 2,4 %. Кількість книговидач залишилась на рівні попереднього року.

м. Могилів-Подільський

У бюджеті міста затверджена програма «Первинна медико-санітарна допомога». На її виконання у 2014 році було спрямовано 5,4 млн грн. Основною метою програми є зміцнення здоров'я населення шляхом забезпечення потреб населення в первинній медичній допомозі.

Так, за результатами 2014 року реалізація програми дала змогу забезпечити населення міста висококваліфікованою первинною медико-санітарною допомогою, знизити рівень захворюваності з тимчасовою втратою працездатності на 0,5 % зменшити рівень первинного виходу на інвалідність на 0,1 %. Завдяки виконанню завдання щодо збереження енергоносіїв річна економія енергоспоживання зменшилася на 5 %.

Новгородківський район Кіровоградської області

У рамках реалізації програми «Надання загальної середньої освіти загальноосвітніми навчальними закладами, спеціалізованими школами, ліцеями, гімназіями, колегіумами» виконувалися завдання зі збереження енергоресурсів та їх економного використання, а також оновлення матеріально-технічної бази освітніх закладів.

Завдяки переходу на альтернативні види опалення та проведення енергозберігаючих заходів за відповідний період зменшено споживання природного газу: з 840,3 тис грн – у 2013 році до 666,6 тис грн – у 2014 році.

У 2014 році для 4-х класів придбано сучасні технічні засоби навчання, на загальну суму 135,5 тис грн, а саме електронні навчальні стенди – таблиці Менделєєва та таблиці розчинності речовин, мультимедійні дошки. Це дозволило покращити якість наданих освітніх послуг.

Голованівський район Кіровоградської області

З районного бюджету здійснювалося фінансування програми «Багатопрофільна стаціонарна медична допомога населенню». Основним завданням програми є забезпечення надання населенню амбулаторно-поліклінічної та стаціонарної медичної допомоги.

У 2014 році в рамках виконання цієї програми придбано сучасні медичні апарати на загальну суму 54,8 тис грн (індикатор внутрішньоочного тиску, дозатор шприцевий, дематоскоп, аналізатор гіпербілірубінний, аквадистиллятор електричний, електрокардіограф). У результаті вжитих заходів збільшилися показники виявлення захворювань на ранніх стадіях – 68,1 % від загальної кількості захворювань та виявлення захворювань у осіб працездатного віку на ранніх стадіях – 80,1 %, а також знизився показник летальності на 7,5 %.

Унаслідок проведених у попередньому році заходів з енергозбереження (установка пластикових вікон та дверей) економія спожитої електроенергії склала 42,8 тис кВт.г, або 64,2 тис грн.

Олександрівський район Кіровоградської області

За бюджетні кошти проводилося фінансування бюджетної програми «Багатопрофільна стаціонарна медична допомога». За 2014 рік на її виконання було спрямовано 12,3 млн грн.

У 2014 року відремонтовано, повірено, придбано медичне обладнання та придбано медичні матеріали на загальну суму 44,6 тис грн. На придбаному у 2013 році фетальному моніторі з контролем багатоплідної вагітності проведено 1050 обстежень з метою раннього виявлення внутрішньоутробних патологій плоду; 250 породіль повністю забезпечено медикаментами проти анемії.

Порівняно з 2013 роком покращився показник проведення первинного вакцинального комплексу дітям до року (248 дітей – 100 %). На 100 % виконано план по туберкулінодіагностиці дітей.

У 2014 році придбаний кардіограф у приймальне відділення лікарні, робота на якому дала змогу покращити ранню діагностику гострих серцевих захворювань. У результаті додатково обстежено 180 осіб.

Онкопацієнти забезпечуються психологічною та медичною реабілітацією. Показник захворюваності знизився на 10 %.

Бершадський район Вінницької області

На реалізацію програми «Здійснення соціальної роботи з вразливими категоріями населення» у 2014 році

з районного бюджету було спрямовано 407,8 тис грн. Основним завданням цієї програми є оздоровлення та забезпечення відпочинку дітей, які потребують особливої соціальної уваги та підтримки.

Соціальним ефектом від виконання програми стало поліпшення становища дітей, які потребують особливої соціальної уваги та підтримки, та дітей, що перебувають у скрутних і надзвичайних умовах. У 2014 році було оздоровлено 52 дитини зазначених категорій. Середні витрати на оздоровлення однієї дитини склали 1 889 грн.

Новоархангельський район Кіровоградської області

У рамках виконання програми «Надання загальної середньої освіти загальноосвітніми навчальними закладами (у т. ч. школою – дитячим садком, інтернатом при школі), спеціалізованими школами, ліцеями, гімназіями, колегіумами» в 2014 році оздоровлено 1271 учень у пришкільних таборих з денним перебуванням.

Забезпечувалося поліпшення якості харчування учнів як однієї з умов збереження здоров'я, попередження виникнення захворювань органів травлення. Гарячим харчуванням охоплено 79 % учнів від їх загальної кількості, при цьому охоплено харчуванням 100 % учнів початкових класів.

У ході реалізації програми організовано підвіз учнів і педагогічних працівників, які проживають за межею доступності (більше 3 км) до навчальних закладів. Підвіз здійснюють 14 шкільних автобусів.

У 2014 році продовжувалися заходи з енергозбереження, а саме, заміна електроламп (5 тис грн), заміна віконних блоків у двох школах (15,7 тис грн).

Навчальні заклади облаштовувалися комп'ютерними комплексами, новими технологічними засобами (ПК, проектори, інформаційні таблиці) на загальну суму 45,8 тис грн.

Вінницький район Вінницької області

За бюджетні кошти проводилося фінансування бюджетної програми «Надання загальної середньої освіти загальноосвітніми навчальними закладами (у т. ч. школою – дитячим садком, інтернатом при школі), спеціалізованими школами, ліцеями, гімназіями, колегіумами». За 2014 рік на її виконання було спрямовано 67,4 млн грн.

Основним завданням є забезпечення надання послуг загальної та середньої освіти в загальноосвітніх закладах району. За рахунок коштів зазначеної бюджетної програми функціонують 36 навчальних закладів (403 класи, 6133 учні). У 2014 році розпочали функціонування два навчально-виховні комплекси «ДНЗ школа-сад». Для підвозу учнів додатково отримано три шкільні автобуси.

Жмеринський район Вінницької області

За бюджетні кошти проводилося фінансування бюджетної програми «Утримання та навчально-тренувальна

робота дитячо-юнацьких спортивних шкіл». За 2014 рік на її виконання було спрямовано 436,2 тис грн.

Основним завданням бюджетної програми є підготовка спортивного резерву та підвищення фізичної підготовленості дітей дитячо-юнацькими спортивними школами. Кількість учнів, які займаються у відділеннях спортивної школи, складає 325 дітей, або 13 % від загальної кількості дітей району (у 2013 році цей показник становив 11 %). Збільшення відбулось у зв'язку з набором учнів до груп початкової підготовки та стабільністю контингенту учнів на інших етапах підготовки. Фінансування участі у спортивних змаганнях і придбання спортивного інвентарю та форми наразі не забезпечує повністю потреби. Завдяки методології програмно-цільового методу проаналізовано забезпечення відділень та визначено напрями подальшої роботи. Більше уваги приділяється навчально-тренувальному процесу, удосконаленню спортивної майстерності та укріпленню здоров'я підростаючого покоління. Проводяться внутрішньошкільні спортивні заходи, які не потребують фінансових затрат, водночас дають можливість удосконалювати спортивні навички та добиватися результатів.

Літинський район Вінницької області

У рамках виконання програми «Надання загальної середньої освіти загальноосвітніми навчальними закладами (в т. ч. школою – дитячим садком,

інтернатом при школі), спеціалізованими школами, ліцеями, гімназіями, колегіумами» здійснювалися заходи зі збереження енергоресурсів та їх економного використання.

За 2014 рік загальний обсяг витрат на оплату енергоресурсів і комунальних послуг становить 3,9 млн грн. Завдяки виконанню цього завдання

річна економія споживання енергоресурсів скла-
ла 10 %, зокрема в натуральних показниках: во-
доспоживання – 0,06 куб. м, електроенергія –
56,2 тис. кВт.год., природний газ – 40,0 тис. куб. м,
вугілля – 77,9 тис. тонн, дров – 112,14 куб. м. Обсяг
річної економії бюджетних коштів на оплату енерго-
ресурсів становить у цілому 151,2 тис грн.

Розділ 2. Успішний досвід реалізації стратегічних програм та впровадження ПЦМ

ПЦМ у бюджетному процесі передбачає складання і виконання бюджету в розрізі бюджетних програм. Основними особливостями ПЦМ є формування бюджету за програмами, зосередження на результатах, стратегічний підхід у плануванні, посилення відповідальності при виконанні програм, обґрунтування й аналіз прийнятих бюджетних рішень, прозорість у витрачанні бюджетних коштів.

З огляду на зазначене, програмно-цільовий метод бюджетування забезпечує комплексний підхід до формування бюджету. При цьому одним із ключових компонентів методології ПЦМ є стратегічне планування.

Для досягнення відповідної мети й виконання завдань, визначених у стратегічному документі та спрямованих на розв'язання актуальних проблем розвитку регіону, необхідно розробити конкретні шляхи у розрізі галузей економіки. Цю проблему вирішує цільова програма, що складається, як правило, на декілька років і в якій визначаються комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, строки виконання заходів програми, прогнозні обсяги та джерела фінансування.

Комплексне реформування сфери управління державними фінансами має забезпечити розвиток середньострокового прогнозування/планування та програмно-цільового методу з одночасним узгодженням цих складових між собою. Такий підхід забезпечить:

- ефективне управління видатками бюджетів всіх рівнів;
- концентрацію фінансових ресурсів на виконанні першочергових завдань державної економічної політики;
- прискорення економічних перетворень у відповідних сферах та створення належних передумов для задоволення потреб суспільства.

Саме перенесення завдань і заходів цільових програм на «мову» ПЦМ-бюджету дозволяє забезпечити належний рівень їх фінансування та відстежити фактичні результати надання соціальних послуг за бюджетні кошти. Цей розділ містить приклади реалізації такої схеми фінансування.

Ефективна оптимізація регіональних цільових програм Одеської області

На виконання доручення Президента України та рішення розширеного засідання регіонального комітету з економічних реформ за результатами візиту Президента України до Одеської області у жовтні 2014 року структурними підрозділами виконавчої влади проведено роботу з розробки Стратегії економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року.

Слід сказати, що це не перші спроби систематизувати бачення довгострокового розвитку регіону. Так, ще у 2007 році в регіоні була розроблена та затверджена Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2015 року. Наступний базовий документ був затверджений у жовтні 2011 року (Рішення обласної ради № 272-VI). Але соціально-економічна та суспільно-політична дійсність внесли системні корективи у тодішню версію цієї Стратегії та змусили осучаснити її провідні позиції, гармонізувавши їх з вимогами сучасності. За час, що сплинув, відбулися кардинальні зміни в політиці, економіці, соціальній сфері. Економічна криза, впроваджені в країні реформи – земельна, податкова, пенсійна – зумовили необхідність внесення коректив у розроблені як на державному, так і на регіональному рівнях програмні та прогнозні документи, серед яких і стратегії соціально-економічного розвитку регіонів.

В основних напрямках розвитку України у 2014 році, які окреслені у проєкті Державної програми соціально-економічного розвитку України на 2014 рік та в Законі про Державний бюджет України на 2015 рік, робиться акцент на переході від ручного керування до середньострокового планування за допомогою довгострокових прогнозів, побудованих на засадах реалізації державних та регіональних цільових програм.

Зазначене зумовило необхідність розробки в Одеській області нового стратегічного документа щодо соціально-економічного розвитку регіону, який

відповідає вимогам часу і враховує зміни, що відбувалися та відбуваються в Україні. Для цього потрібно було здійснити «інвентаризацію» різнопланового, багатовекторного та здебільшого розпорошеного масиву обласних цільових програм, що приймалися у різні роки, існували суто формально, не мали ресурсного забезпечення, а відтак, не виконувалися.

Метою аналізу ситуації, що склалася в Одеській області з виконанням програм, було також з'ясувати, чи вирішені проблеми, заради яких вони приймалися, та які фінансові ресурси для цього були залучені. Інформація щодо реалізації основних програм, яку було отримано від відповідальних виконавців, дала привід для роздумів як щодо кількості програм, так і щодо їх фактичного фінансування стосовно запланованих показників.

Питання оптимізації кількості регіональних цільових програм та якості їх підготовки й реалізації було поставлено керівництвом Одеської області у рамках реформи Національного плану дій щодо реалізації Програми Президента України «Стратегія 2020».

Розпорядженням обласної державної адміністрації від 30 липня 2012 року № 771 затверджено Порядок розроблення регіональних цільових та комплексних програм, моніторингу та звітності про їх виконання. Згідно з Порядком, відповідальний виконавець програми щороку здійснює обґрунтовану оцінку результатів виконання програми та у разі потреби розробляє пропозиції щодо доцільності продовження

тих чи інших заходів, включення додаткових заходів і завдань, уточнення показників, обсягів і джерел фінансування, переліку виконавців, строків виконання програми й окремих заходів і завдань тощо. Можливе дострокове припинення виконання програми у разі втрати актуальності її основної мети за спільним поданням відповідального виконавця програми та структурних підрозділів з питань економіки та фінансів. Рішення про дострокове припинення програми приймає орган місцевого самоврядування. Департаментом економічного розвитку і торгівлі Одеської облдержадміністрації здійснено моніторинг регіональних цільових програм за останні роки та проаналізовано їх фінансування.

У результаті аналізу було з'ясовано, що значну кількість регіональних програм прийнято у рамках державних цільових програм та на виконання нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади. Із загальної кількості програм профінансовано 40, рівень фактичного фінансування до запланованого становить 85,4 % (заплановано 207,9 млн грн, профінансовано 177,5 млн грн).

Проведений аналіз виконання регіональних комплексних та цільових програм свідчить про брак коштів – значна кількість діючих програм та передбачений обсяг їх фінансування не відповідають реальним можливостям місцевих бюджетів. Пріоритетними щодо фінансування за рахунок коштів обласного бюджету були визначені: у 2011 році – 32 із

50 програм, у 2012 році – 39 із 58, у 2013 році – 33 із 60, у 2014 році – 40 із 46 регіональних програм.

Однак не всі визначені рішенням обласної ради «Про обласний бюджет Одеської області» пріоритетні програми профінансовано у повному обсязі. Так, у 2011 році передбачено 176,7 млн грн, профінансовано 142,6 млн грн (виконання – 80,7 %), у 2012 році передбачено 294,2 млн грн, профінансовано 213,7 млн грн (виконання – 72,6 %), у 2013 році передбачено 243,2 млн грн, профінансовано 130,3 млн грн (виконання – 53,6 %), у 2014 році передбачено 207,9 млн грн, профінансовано 177,5 млн грн (виконання – 85 %).

Виконуючи Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.04.2011 року № 292-р «Питання оптимізації кількості бюджетних програм» та доручення керівництва Одеської області, кількість регіональних програм було зменшено за рахунок об'єднання декількох програм у сферах освіти, охорони здоров'я та соціального захисту в одну, скасування однієї діючої програми та завершення терміну реалізації 32-х програм.

Шляхами такої оптимізації стали:

- об'єднання в комплексні програми за спільною тематикою або галузевою спрямованістю;
- включення окремих заходів до інших програм;
- скасування окремих програм, що визнані нецільовими для подальшої реалізації.

Конкретний приклад: Департамент агропромислового розвитку облдержадміністрації є відповідальним

виконавцем п'яти регіональних програм: «Зерно Одещини 2011–2015», «Тваринництво Одещини 2011–2015», розвитку овочівництва і баштанництва Одеської області на 2013–2020 роки, «Виноградарство і виноробство Одещини на 2013–2025 роки», «Рибне господарство Одещини».

У цьому випадку доцільним було об'єднання програм у єдину комплексну програму агропромислового розвитку Одеської області на 2014–2018 роки.

Це ж саме стосується обласної програми «Здоров'я». Крім цієї програми, діяло ще чотири програми у сфері охорони здоров'я: Програма протидії захворюванню на туберкульоз на 2008–2014 роки, «Репродуктивне здоров'я населення Одеської області до 2015 року», Програма забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009–2013 роки, Програма імунопрофілактики та захисту населення Одеської області від інфекційних хвороб на 2010–2015 роки.

При розробці нової обласної цільової програми «Милосердя в дії» до неї було включено окремими розділами заходи щодо подолання та запобігання бідності в Одеській області на період до 2015 року та реалізації Конвенції про права інвалідів на період до 2020 року, які були окремими програмами.

Також було визначено доцільним включення заходів обласної цільової програми патріотичного виховання дітей та молоді «Патріот» в Одеській області на 2012–2015 роки та програми увічнення пам'яті про

події та учасників Великої Вітчизняної війни на 2012–2016 роки до комплексної соціальної програми «Патріот» на 2014–2015 роки.

У 2013 році закінчився термін дії 19-ти регіональних програм. При подовженні терміну дії чи розробці проєктів аналогічних програм на майбутнє буде розглянуто можливість їх об'єднання з діючими програмами або включення окремими розділами до діючих.

Основна ціль такої оптимізації – мобілізація та концентрація фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках і завданнях програм, а не розпорошення коштів. Крім того, оперувати коштами в рамках однієї комплексної програми значно ефективніше, тобто, враховуючи пріоритетність реалізації тих чи інших заходів програми (завдання, напряму), можливий перерозподіл ресурсів.

Щодо дострокового припинення дії програм, то в першу чергу необхідно переглянути ті, які не фінансувалися протягом останнього періоду. Серед них: Обласна цільова програма недержавного (додаткового) пенсійного забезпечення працівників бюджетної сфери обласного підпорядкування та посадових осіб місцевого самоврядування; Регіональна програма «Ліси Одещини на 2011–2015 роки»; можливо, Програма поводження з безпритульними тваринами в Одеській області на 2012–2015 роки.

Також переглянуто й оптимізовано перелік заходів та завдань діючих програм. Насамперед, зменшено кількість адміністративних та організаційних заходів,

які не потребують фінансування, й виключено ті, що є функціональними обов'язками виконавців заходів. Крім того, враховано, що заходи кожної конкретної програми не повинні дублювати заходи інших регіональних програм.

Говорячи про ресурсне забезпечення реалізації регіональних програм, які розробляються на виконання нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади та передбачають фінансування з державного бюджету в рамках державних цільових програм, зазначимо, що такі заходи включаються до регіональної цільової програми за умови погодження з державним замовником та головним розпорядником бюджетних коштів.

Для того, щоб цільова програма виконувала визначену роль інструментарію регіонального розвитку, механізми розробки та реалізації цільових програм вимагають фундаментальних змін. Подано пропозицію на державному рівні розглянути можливість трансформувати цільові та інші програми «розвиткового» характеру в операційні програми або елементи планів заходів з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку до 2020 року. На регіональному рівні також переглянуто роль та функції цільових регіональних програм і перетворено їх на інструменти реалізації Стратегії розвитку на період до 2020 року.

Усього протягом 2010–2013 років в області діяли 46 регіональних цільових та комплексних програм, з них 9 заплановано за рахунок коштів державного

бюджету на суму 1,4 млрд грн, однак фактично профінансовано лише три програми на суму 57,2 млн грн. Не фінансувалися взагалі 18 регіональних програм, частина з яких була оптимізована, а саме:

- Обласна цільова програма недержавного (додаткового) пенсійного забезпечення працівників бюджетної сфери обласного підпорядкування та посадових осіб місцевого самоврядування на 2008–2017 роки, затверджена рішенням обласної ради від 29 лютого 2008 року № 468-V;
- Регіональна цільова програма заміни, капітального ремонту та технічної експертизи ліфтів на 2008–2014 роки, затверджена рішенням обласної ради від 06 червня 2008 року № 526-V;
- Комплексна програма розвитку мереж теледіалогов Одеської області на 2008–2015 роки, затверджена рішенням обласної ради від 12 вересня 2008 року № 593-V;
- Регіональна програма будівництва, реконструкції та утримання місцевих пунктів пропуску через українсько-молдовський державний кордон у межах Одеської області на період до 2015 року, затверджена рішенням обласної ради від 12 вересня 2008 року № 595-V;
- Регіональна програма поводження з токсичними відходами в Одеській області на 2008–2015 роки, затверджена рішенням обласної ради від 14 листопада 2008 року № 660-V;

- Регіональна програма будівництва (придбання) доступного житла в Одеській області на 2010–2017 роки, затверджена рішенням обласної ради від 10 вересня 2010 року № 1167-V;
 - Програма газифікації Одеської області, затверджена рішенням обласної ради від 10 вересня 2010 року № 1168-V;
 - Регіональна програма «Ліси Одещини на 2011–2015 роки», затверджена рішенням обласної ради від 20 травня 2011 року № 134-VI;
 - Комплексна програма підтримки сталого функціонування та створення додаткових умов для залучення до праці контингенту в установах Державної пенітенціарної служби України в Одеській області на 2012–2016 роки, затверджена рішенням обласної ради від 26 квітня 2012 року № 441-VI;
 - Програма поводження з безпритульними тваринами в Одеській області на 2012–2015 роки затверджена рішенням обласної ради від 28 серпня 2012 року № 583-VI;
 - Програма сталого розвитку промисловості Одеської області на 2013–2015 роки, затверджена рішенням обласної ради від 4 липня 2013 року № 822-VI;
 - Програма правової освіти населення Одеської області на 2014-2018 роки, затверджена рішенням обласної ради від 14 листопада 2013 року № 934-VI;
 - Регіональна програма інформатизації Одеської області на 2014-2016 роки «Електронна Одещина» («e-Одещина», «e-Odesa Region»), затверджена рішенням обласної ради від 24 грудня 2013 року № 968-VI;
 - Регіональна програма цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки Одеської області на 2014–2017 роки, затверджена рішенням обласної ради від 24 грудня 2013 року № 969-VI;
 - Обласна програма розвитку фізичної культури і спорту в Одеській області на 2014–2017 роки, затверджена рішенням обласної ради від 21 лютого 2014 року № 1017-VI;
 - Обласна соціальна програма «Патріот» на 2014–2015 роки, затверджена рішенням обласної ради від 21 лютого 2014 року № 1019-VI;
 - Регіональна програма розвитку агропромислового комплексу Одеської області на 2014–2018 роки, затверджена рішенням обласної ради від 21 лютого 2014 року № 1020-VI;
 - Обласна комплексна програма «Безпечна Одещина» на 2014–2015 роки, затверджена рішенням обласної ради від 21 лютого 2014 року № 1022-VI.
- Відповідно до Наказу міністерства економіки України від 04.12.2006 року № 367 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання» розпорядженням Одеської обласної

адміністрації від 30.07.2012 року № 771/А-2012 було затверджено Порядок розроблення регіональних цільових та комплексних програм, моніторингу та звітності про їх виконання.

На виконання доручень Кабінету Міністрів України з питання проведення інвентаризації регіональних програм та приведення обсягу їх фінансування у відповідність з реальними фінансовими можливостями Департаментом економічного розвитку і торгівлі спільно зі структурними підрозділами облдержадміністрації та територіальними підрозділами центральних органів виконавчої влади (відповідальними виконавцями регіональних програм) з метою визначення програм, пріоритетних щодо фінансування за рахунок коштів обласного бюджету у 2014 році, проведена робота з перегляду заходів діючих регіональних програм.

На початок 2014 року діяло 57 регіональних цільових та комплексних програм. Завдяки проведеній роботі з оптимізації регіональних програм 17 діючих регіональних програм об'єднано в п'ять комплексних, внесено зміни до діючих програм, але за обмеженості коштів місцевого бюджету проводиться фінансування лише 39-ти з них.

Таким чином, система соціально-економічного планування розвитку Одеського регіону набула вигляду впорядкованої сукупності, що забезпечує суб'єктам господарювання досягнення прогностичних результатів розвитку. Оптимізація регіональних цільових програм базується на понятті доцільності, цільового

призначення, проблемної концепції, результативності та якості послуг за кожною конкретною програмою.

Тільки чітко сформовані стратегічні документи, спрямовані на розв'язання актуальних проблем розвитку регіону, дозволять розробити конкретні шляхи досягнення відповідної мети й виконання поставлених завдань, забезпечити комплексний підхід до формування прозорого бюджету за програмно-цільовим методом.

Шляхи сприяння побудові демократичних засад у системі управління видатками місцевих бюджетів: досвід м. Одеси

За роки незалежності Україна пройшла нелегкий шлях побудови основ демократичного суспільства. На відміну від інших типів реалізації політичних рішень, демократія орієнтується на реальні потреби та запити суспільства, є втіленням невід'ємних прав і свобод людини.

Таким чином, відновлення довіри з боку територіальних громад – головне завдання місцевої влади, що потребує розроблення та впровадження механізму взаємодії на місцевому рівні. Непублічність прийняття рішень та здійснення державної політики стала одним із головних аргументів у критиці України з міжнародною спільнотою, що погіршувало ставлення до країни з боку партнерів і підсилювало негативні настрої у суспільстві.

Механізм перерозподілу бюджетних коштів між різними ланками бюджетної системи, що діяв протягом усіх років незалежності України, не відповідав принципам самостійності та фінансової незалежності місцевого самоврядування. Досі переважали адміністративні та ручні методи управління, внаслідок чого відносини між Міністерством фінансів, Головними фінансовими управліннями та місцевими фінансовими органами міст і сільських громад мали командно-адміністративний характер.

Тому сьогодні, у перехідний для системи місцевих бюджетів України період, питання фінансової децентралізації та економічної самостійності громад невеликих міст, сіл та селищ особливо гостримі. Ці питання виходять на перший план: децентралізація процесів ухвалення рішень збільшує можливості участі місцевої влади у розвитку підконтрольної їй території; фінансово-бюджетна децентралізація сприяє ефективному забезпеченню суспільними послугами шляхом більш ретельного узгодження видатків органів влади з місцевими потребами і уподобаннями.

Особливу увагу в процесі реформування місцевого самоврядування слід приділити удосконаленню механізмів реалізації громадянами права на безпосередню участь в управлінні місцевими справами. Успішний соціально-економічний розвиток громади неможливий без співпраці органів місцевого самоврядування із суспільством, засобами масової інформації, бізнес-структурами та окремими громадянами.

Адже демократизм суспільства вимірюється ступенем залучення громадян до вирішення загальносуспільних проблем. Дієвими засобами такого залучення, як свідчить демократична практика, є різні форми співпраці органів державної влади з громадськістю, покликані здійснювати громадський контроль за діяльністю органів влади і виступають реальним проявом розвинутої демократії. Демократія – це особливий тип політичної системи, в якому громадянське суспільство та державні інституції функціонують як два різні, але взаємозалежні складові. Їх ефективна співпраця неможлива без постійного конструктивного діалогу на ґрунті спільної відповідальності.

І Одеса стала одним із перших міст в Україні, формування бюджету в якому ще у 2005–2006 роках почало здійснюватися «знизу до верху» на основі консолідації зусиль усіх органів місцевої влади. Метою цього великомасштабного процесу є підвищення ефективності територіального самоврядування і впровадження механізмів громадської участі у визначенні пріоритетів територіальних громади, формуванні міського бюджету та контролі за бюджетним процесом шляхом скорочення дистанції між владою міста і його громадою.

Цікавими є ініціативи Одеської міської ради щодо задоволення всебічних потреб територіальної громади міста, висвітлення в засобах масової інформації стану виконання окремих рішень міської ради та аналізу їх ефективності. Одеса напрацювала значний досвід

роботи з органами самоорганізації населення. І це за відсутності протягом 2005–2012 років у повному обсязі правових норм, необхідних для функціонування зазначених органів. Саме тому Одеська міська рада ще в січні 2002 року прийняла рішення «Про органи самоорганізації населення в місті Одеса». Однак слабка ресурсна й матеріально-технічна база органів самоорганізації населення, відсутність належним чином підготовлених кадрів та стимулів для їхньої роботи, у тому числі оплати праці, а також координації дій між органами самоорганізації населення, так і між ними та з міською радою створює ряд проблем і стримує розвиток цих органів.

Вагомим досягненням вважаємо запровадження соціального замовлення, що являє собою залучення на конкурсній основі некомерційних організацій до практичного вирішення соціальних проблем. Обов'язковий компонент цієї ініціативи – залучення до місцевого бюджету додаткових ресурсів. Завдяки цьому є можливість стимулювати роботу громадських організацій, підвищити ефективність соціальної політики, роблячи її адресною, значно економити бюджетні кошти.

На підтвердження цих слів наведемо такі дані: з часу запровадження соціального замовлення до кінця 2014 року з бюджету міста було освоєно 1,6 млн грн, а додатково залучено 7,3 млн грн. Тобто співвідношення склало приблизно 1:4,5. Водночас слід зауважити, що поки українське законодавство не сприяє розвитку громадських структур та подібних соціально важливих проектів.

Наступним пунктом треба згадати про забезпечення прозорості у процесі використання бюджетних коштів на проведення поточного та капітального ремонту у житлових будинках, що знаходяться у комунальній власності міста Одеса.

Відомо, що якість комунальних послуг, які надаються населенню Одеси, давно не відповідає ані потребам часу, ані вимогам споживачів. Незважаючи на те, що законодавством передбачається здійснення громадського контролю у сфері житлово-комунальних послуг, на місцях громадські утворення (ОСН – органи самоорганізації населення, ОСББ – об'єднання співвласників багатоквартирного будинку та ін.), які мають на меті забезпечити захист прав споживачів послуг та запобігати зловживанням, не володіють реальними важелями впливу.

Унаслідок цього, а також недосконалої локальної нормативної бази щодо забезпечення прозорих механізмів використання бюджетних коштів, громадяни міста майже позбавлені можливості впливати на якість житлово-комунальних послуг. Особливо важливо забезпечити такий контроль та вплив у сфері проведення поточних і капітальних ремонтних робіт у будинках, насамперед щодо використання бюджетних коштів на їхнє проведення, де рівень зловживань високий, а ефективність цільового використання коштів дуже низька. Тим більше, що переважну частку житлового фонду Одеси складають старі будівлі, які потребують негайного ремонту або реконструкції.

На такий ремонт жителі часто чекають багато років, не маючи можливості вплинути на рішення органів влади з цього приводу. А коли такий ремонт все ж таки робиться, після нього часто надходять скарги від жителів про неякісне проведення.

Для подолання таких несприятливих явищ Департаментом фінансів Одеської міської ради разом з іншими зацікавленими підрозділами міської влади здійснено ряд практичних та результативних заходів:

1. Виконано аналіз процесів і процедур, а також вибіркового моніторингу використання бюджетних коштів органами місцевої влади при проведенні поточного та капітального ремонтів у житлових будинках.

2. Розроблено методику громадського контролю за проведенням поточного та капітального ремонтів у житлових будинках, здійснено апробацію методики.

3. Підготовлено проект рішення Одеської міської ради «Про забезпечення участі членів територіальної громади міста Одеса у здійсненні громадського контролю за проведенням поточного та капітального ремонтів у житлових будинках», виконано його наукову експертизу.

4. Проведені чотири одноденні тренінги для керівників органів самоорганізації населення Одеси на теми «Механізми захисту прав споживачів житлово-комунальних послуг м. Одеси» та «Роль органів самоорганізації населення у запобіганні корупції в житлово-комунальній сфері».

5. Проведені загальноміське та три районних громадських слухання з питань здійснення

громадського контролю за бюджетними витратами для проведення поточного та капітального ремонтів у житлових будинках.

6. Проведено інформаційну кампанію щодо стану та протидії корупції в обраній сфері, зокрема в ефірі місцевого телеканалу «Сьомий» вийшла телевізійна передача, присвячена реалізації проекту, підготовлено та видано 7 публікацій, присвячених темі проекту, в муніципальних друкованих виданнях.

7. Внесено на розгляд Одеської міської ради проект рішення «Про забезпечення участі членів територіальної громади міста Одеса у здійсненні громадського контролю за проведенням поточного та капітального ремонтів у житлових будинках»; однак незважаючи на громадське лобювання його прийняття проект був відхилений.

8. Після деякої часової перерви наприкінці 2013 року був розроблений проект рішення Одеської міської ради «Про забезпечення участі членів територіальної громади міста Одеси у здійсненні громадського контролю за наданням послуг з утримання будинків, споруд та прибудинкових територій», до якого увійшли, зокрема, й положення попереднього проекту рішення. Новий проект рішення надає ширші можливості громадськості щодо участі у процесах надання послуг, підвищення їхньої прозорості.

9. Проект рішення був поданий на розгляд Одеської міської ради, проведені заходи щодо його лобювання. Але з огляду на політичну ситуацію доцільним стало

подання на розгляд Одеської обласної ради проекту рішення, переробленого для громад всієї Одеської області (і міста Одеси включно). Проект дістав підтримку з боку керівництва Одеської обласної ради та депутатської комісії з питань житлово-комунального господарства і був схвалений комісією у грудні 2014 року. Є велика ймовірність того, що у найближчий час сесія обласної ради ухвалить це рішення.

Як бачимо, спостерігається досить важка реалізація цієї демократичної ініціативи. Причин декілька, і ось лише основні: неготовність з боку органів влади до плідної співпраці з громадськістю; відсутність традицій спілкування представників влади з громадськістю.

Наприклад, в одному з мікрорайонів директор КП «Жилкомсервіс» знехтував пропозицією долучитися до проекту та взяти участь у громадських слуханнях, незважаючи на свою попередню згоду. Це певним чином спричинено постійними перестановками кадрів у сфері ЖКГ міста. Крім того, кількість учасників слухань була дещо меншою, ніж планувалося, через певні організаційні труднощі. Але зважаючи на те, що учасниками слухань у більшості були члени ОСН, які щоденно спілкуються з іншими жителями мікрорайонів і проводять прийом громадян, інформація щодо обговорюваних механізмів розповсюдилася між багатьма людьми, котрі не були присутні на слуханнях.

Одним зі значних успіхів такої роботи можна вважати налагодження успішного співробітництва з управлінням економічного аналізу ЖКГ Одеської обласної

державної адміністрації, керівник якого активно залучилася до участі в заходах у межах проекту та переговорах для просування проекту рішення, надає методичну та організаційну допомогу організації. Раніше організація не мала подібного рівня зв'язків з облдержадміністрацією, тепер же почалася співпраця, де партнерами виступають ОМГО «Лицем до лица» та відповідне управління Одеської обласної державної адміністрації.

Також має місце значна підтримка та активізація з боку органів самоорганізації населення, які почали самі висувати ініціативи у сфері громадського контролю. Зокрема, рада громадськості Малиновського району та комітет мікрорайону «Центральний» провели зустріч свого активу з членом постійної комісії міськради з питань житлово-комунального господарства на тему «Договірні відносини в сфері надання житлово-комунальних послуг».

ОСНи за своєю ініціативою звернулися до одеського міського голови під час його звіту перед територіальною громадою м. Одеса з запитанням про його підтримку проекту рішення. Міський голова на той момент висловив підтримку ідей громадського контролю.

Таким чином, кожен план потребує, за згодою громади, виділення пріоритетних проектів, передбачає постійні консультації як з громадою на місцях, так і з представниками влади вищого рівня. Для громади вкрай важливо не лише знати свої права, отримати інформацію та формувати стратегію розвитку регіону,

а й брати участь у виробленні важливих рішень, втілювати їх у життя.

При залученні до прийняття рішень щодо формування бюджетних пріоритетів та стратегії розвитку регіону як їх цільового результату громадяни вчаться брати відповідальність за власне майбутнє, а влада – бути відповідальною перед народом.

У ході численних зустрічей та круглих столів, що постійно проводяться з представниками громадськості, трудовими колективами м. Одеса, обговорюються найбільш болючі та «незручні» проблемні питання. Проводяться зібрання з людьми, на яких мешканці міста висловлюють свою думку щодо актуальних для них проблем. Ці зустрічі стали відправною точкою для подальшої роботи, сформовані пропозиції опрацьовуються фахівцями профільних підрозділів органів виконавчої влади та враховуються при формуванні та уточненні показників міського бюджету.

Визначені пріоритети реалізовуватимуться поетапно, адже затратні інвестиційні проекти розглядаються з погляду отримання реального соціально-економічного результату. Так, на 2015 рік серед запланованих заходів пріоритетними завданнями визначено проведення ремонтно-будівельних робіт у закладах освіти (3,8 млн грн, близько 50-ти об'єктів), будівництво спортивної інфраструктури (2,3 млн грн, 20 об'єктів), майже 10,0 млн грн спрямовується на об'єкти в галузі охорони здоров'я.

На запит громадськості міста в другій половині 2014 року вже розпочалося якісне покращення матеріально-технічного стану закладів охорони здоров'я, закупівля медичного транспорту, устаткування, забезпечення пунктів сімейної медицини та лікувально-профілактичних закладів необхідним обладнанням і ліками.

Органи самоорганізації населення високо оцінили практику застосування програмно-цільового бюджетування місцевих бюджетів. У ході проведення зустрічей та круглих столів неодноразово зазначалося, що такий метод значно підвищує прозорість формування та виконання бюджету, дозволяє суттєво покращити якість громадського контролю у сфері бюджетних фінансів.

Успішні результати реалізації інвестиційних програм у Комінтернівському районі Одеської області

На сучасному етапі розвитку економіки України виникла об'єктивна необхідність активізації інвестиційної діяльності, бо саме вона є вирішальною ланкою всієї економічної політики держави, забезпечуючи стабільне економічне зростання країни та її регіонів, приріст соціального ефекту, збалансованість макроструктури тощо. Водночас суттєві структурно-технологічні зрушення в економіці, ринковій та інформаційно-комунікаційній інфраструктурі вимагають потужного фінансового забезпечення. І інвестиційна привабливість території, що визначається факторами інвестиційної

привабливості регіону і регіональною інвестиційною політикою, тут відіграє ключову роль.

Сьогодні регіональна інвестиційна політика розуміється як процес, явище, дія, переважно суб'єктивного характеру, що визначають територіальні особливості регіону. На практиці це дії місцевих органів влади й управління щодо розвитку інвестиційного процесу в регіоні, пов'язані з удосконаленням нормативно-правової бази, наданням преференцій для найбільш ефективних та значущих для регіону інвестиційних проектів, розвитком інфраструктури з обслуговування суб'єктів інвестиційної діяльності, гарантуванням безпеки діяльності підприємницьких структур.

Та все ж головна роль у процесі підвищення інвестиційної привабливості регіонів України має належати державі, яка володіє необхідними для цього інструментами та здатна в масштабах усієї країни визначити перспективні напрями.

Водночас органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади мають розробляти основні напрями інвестиційної політики на території регіону щодо залучення коштів під перспективні інвестиційні проекти, сприяти у визначенні ключових пріоритетів інвестування регіону, координувати інвестиційні проекти, контролювати раціональне використання отриманих фінансових ресурсів. Засобом їх реалізації є відповідні програми, побудовані на засадах використання положень програмно-цільового методу.

Комінтернівський район сьогодні повною мірою використовує інструменти ПЦМ. Так, рішенням Комінтернівської районної ради від 27.04.2012 року № 279-VI прийнято Програму залучення інвестицій в економіку Комінтернівського району на 2012–2015 роки. Нині ця програма успішно реалізована, а її результати можуть слугувати вдалим прикладом застосування відповідних механізмів та інструментів, що їх надав програмно-цільовий метод бюджетування.

Слід розпочати з того, що природні умови Комінтернівського району Одеської області характеризуються рівнинним рельєфом, посушливим степовим кліматом, наявністю значних покладів будівельного каменю, піску, цегляної та керамзитової порід. На території району розташовано ряд лиманів – Тилігульський, Григорівський (Аджалицький), Великий Аджалицький, Куяльницький. Район межує з Чорним морем. На території району розташовується частина Тилігульського регіонального ландшафтного парку.

Важливу роль у розвитку району відіграє розвинена транспортна інфраструктура. Це допоміжні споруди, під'їзні шляхи, сервісні пункти, вантажні термінали, мережа автозаправних станцій на автомобільних дорогах району.

Зв'язок району з іншими областями України, а також ближнім і дальнім зарубіжжям здійснюється за допомогою залізниці Одеса-Колосівка та автодоріг Одеса-Вознесенськ та Одеса-Мелітополь-Новоазовськ. Від станції Чорноморська відходить залізнична гілка на порт Південний (станція Берегова).

Станом на 1 жовтня 2014 року загальна сума прямих іноземних інвестицій в економіку району становила 89,0 млн дол. США. Прямі іноземні інвестиції надійшли з 25-ти країн світу. Обсяг прямих іноземних інвестицій на одну особу населення району склав 1 279,4 дол США. Темп зростання обсягу прямих іноземних інвестицій – 100,7 % до показника на початок 2013 року.

Підприємствами та організаціями району за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 282,8 млн грн капітальних інвестицій. Частина капітальних інвестицій (103,5 млн грн, або 36,6 % загального обсягу) спрямовано в житлове будівництво району, у тому числі індивідуальне житлове будівництво профінансовано на 86,3 млн грн.

Одними з головних джерел фінансування капітальних інвестицій були кредити банків та інші джерела фінансування, за рахунок яких освоєно 66,3 % усіх коштів. Частка власних коштів підприємств та організацій становила 30,9 % (табл. 1)

Таблиця 1

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування

Освоєно (використано) капітальних інвестицій	Середньорічний обсяг, тис грн	У % до загального обсягу
Усього, у тому числі за рахунок:	282795	100,0
• коштів державного бюджету	158	0,1
• коштів місцевих бюджетів	7899	2,7

Освоєно (використано) капітальних інвестицій	Середньорічний обсяг, тис грн	У % до загального обсягу
• власних коштів підприємств та організацій	87306	30,9
• кредитів банків та інших позик	76416	27,0
• інших джерел фінансування	111016	39,3

Комінтернівська райдержадміністрація веде цілеспрямовану роботу щодо пошуку інвесторів, організовує інвестиційні форуми, бере участь в обласних науково-практичних конференціях та проводить відповідні районні заходи.

У межах реалізації Програми на території Комінтернівського району у липні 2013 року проведено щорічний регіональний інвестиційний форум під назвою «Стратегія Комінтернівщини: Партнерство. Інвестиції. Розвиток». У заходах брали участь керівництво району, представники районних і обласних державних органів, місцеві бізнесмени та потенційні іноземні інвестори. Програма форуму складалась з кількох частин: презентації інвестиційного потенціалу району; практики залучення інвестицій на прикладі вже працюючих підприємств; спілкування учасників форуму із дозвільними службами та між собою; проведення екскурсій провідними підприємствами району. Завдяки проведеній роботі до кінця 2014 року реалізовано ряд інвестиційних проектів, здійснено оптимізацію технологічних процесів, упроваджено нові види продукції та розширено їх асортимент.

Важливим аспектом соціально-економічного розвитку Комінтернівського району є інноваційна складова, а саме впровадження інноваційних видів продукції, нових технологій і техніки, застосування науково-технічних розробок. У Комінтернівському районі розроблено три наймасштабніші в Україні проекти будівництва індустріальних парків «Кремидівський», «ТІС» та «Красносільський», які є показовими серед промислових парків з системною побудовою інфраструктури в Україні.

Варто зазначити, що у межах програми реалізовано такі інвестиційні проекти:

- створення сучасної, міжнародного рівня, яхтової марини на 500 місць.
- будівництво вівчарика-маточника на 3000 голів вівців.
- будівництво вівцеферми на 5000 голів підприємством ТОВ «Сауді Амвал».
- ТОВ «Рісойл-Юг».
- ТОВ «ОлсідзБлек Сі».
- здійснення переробки технічних зернових культур.
- створення лікувально-оздоровчого комплексу «Куяльник-схід».
- будівництво консервного заводу «Смеф».
- будівництво індустріального парку «ТІС».
- будівництво індустріального парку «Кремидівський».
- створення горіхового саду.

- будівництво багатофункціонального комплексу «Крижанівський».
- створення Хутора-музею з діючим підсобним господарством. Створення дендропарку. Відпочинок на природі, екскурсії.
- біодинамічне виробництво по переробці відходів.
- будівництво свинокомплексу.
- створення центру з відновлення маточного поголів'я сільськогосподарських тварин.
- відновлення екологічної системи і подальше рибогосподарське використання Великого Аджалицького лиману.

З метою ефективного впровадження заходів за Програмою та у співпраці з проектами міжнародної технічної допомоги в районі створено Форум місцевого розвитку, прийнято розпорядження голови райдержадміністрації «Про створення Форуму місцевого розвитку Комінтернівського району» та затверджено положення про Форум.

Також розпорядженням голови райдержадміністрації «Про створення районного ресурсного центру розвитку громад» створено районний ресурсний центр розвитку громад та затверджено положення про нього. У жовтні 2013 року успішно завершили свої проекти 4 громадські організації.

З метою залучення інвестицій, передбачених Кіотським протоколом, у районі розроблено 5 проектів:

1. Технічне переоснащення системи освітлення на основі ламп розжарювання на світильники на основі

LED-технологій для скорочення викидів парникових газів та покращання соціально-економічних умов у селах Крижанівка та Ліски. Загальна кошторисна вартість 5,7 млн грн.

2. Заміна світильників на основі ламп розжарювання на світильники на основі LED-технологій для скорочення викидів парникових газів та покращання соціально-економічних умов в селі Новомиколаївка. Загальна кошторисна вартість 606,6 тис грн.

3. Заміна світильників на основі ламп розжарювання на світильники на основі LED-технологій для скорочення викидів парникових газів та покращання соціально-економічних умов в селі Фонтанка. Загальна кошторисна вартість 5,9 млн грн.

4. Заміна світильників на основі ламп розжарювання на світильники на основі LED-технологій для скорочення викидів парникових газів та покращання соціально-економічних умов у смт Комінтернівське. Загальна кошторисна вартість 4,1 млн грн.

5. Заміна світильників на основі ламп розжарювання на світильники на основі LED-технологій для скорочення викидів парникових газів та покращання соціально-економічних умов у смт Чорноморське і селі Гвардійське. Загальна кошторисна вартість 1,9 млн грн.

Отже, прямі іноземні інвестиції район спрямовував у найбільш перспективні для розвитку сфери – в оптову торгівлю, діяльність транспорту та зв'язку, будівництво, переробну промисловість, сільське господарство та у галузь енергоефективності.

Проте для активізації інвестиційної діяльності у масштабах всієї держави потрібна інвестиційна політика з чіткішим механізмом реалізації на державному та регіональному рівнях. Необхідна загальна стратегія інвестиційного розвитку регіонів, яка б визначала пріоритети інвестування на основі стабільного й перспективного економічного ефекту, і практика реалізації інвестиційних програм Комінтернівського району може стати джерелом вдало апробованого на практиці та корисного досвіду.

Кожен реалізований інвестиційний проект – це поповнення районного бюджету, що, у свою чергу, дає можливість покращити рівень соціального захисту населення району, спрямувати кошти на потреби районної центральної лікарні, шкіл та дитячих садків. Саме цей напрям роботи районної влади допомагає створювати нові робочі місця, що позитивно впливає на зростання податкових надходжень з доходів фізичних осіб, веде до збільшення надходжень до районного бюджету, при цьому забезпечується легалізація заробітної плати та підвищення показників надходженням коштів за оренду землі.

Покращення дошкільної освіти у м. Києві

Основними цілями розвитку м. Києва у 2014 році було досягнення економічного зростання на основі власного потенціалу й удосконалення механізмів управління територіальним розвитком міста,

підвищення конкурентоспроможності міста, зростання добробуту населення і доступності широкого спектра соціальних послуг.

Для досягнення поставлених цілей і завдань пріоритети діяльності Київської міської влади зорієнтовані на проведення економічних реформ, спрямованих на забезпечення соціально-економічного зростання, в тому числі на реалізацію програмно-цільового методу та середньострокового планування в бюджетному процесі.

Додатком 3.1 до рішення «Про бюджет міста Києва на 2014 рік» було затверджено 552 бюджетні програми з обсягом фінансування 20 099,3 млн грн. Порівняно з 2013 роком кількість бюджетних програм збільшилася на 8. Заплановані бюджетні призначення збільшилися на 10,2 %, або на 1 856,0 млн грн.

Одним із важливих завдань виконання бюджету м. Києва у 2014 році було підвищення якості та конкурентоспроможності освіти, а саме:

- упровадження стандарту столичної освіти;
- розширення мережі дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів з урахуванням тенденцій демографічної ситуації та вжиття заходів щодо скасування черг з влаштування дітей до дошкільних закладів;
- упровадження в експлуатацію Системи електронних програм організації харчування у дошкільних навчальних закладах у рамках програми «Електронний ДНЗ»;

- підвищення рівня охоплення дітей повною загальною середньою, дошкільною та позашкільною освітою;
- інформатизація, комп'ютеризація навчального процесу в загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладах, забезпечення технічними засобами навчання, впровадження новітніх освітніх технологій у навчальний процес тощо.

Кількість бюджетних програм у галузі «Освіта», затверджених на 2014 рік, складає 24,6 % (136 бюджетних програм) від загальної кількості бюджетних програм, при цьому обсяг видатків на галузь дорівнює 4 889,0 млн грн, або 24,3 % від затвердженого бюджету м. Києва. У 2014 році на виконання освітянських бюджетних програм спрямовано бюджетних коштів на 11,3 % більше, ніж у 2013 році, або 5 047,4 млн грн.

Дошкільна освіта та виховання дітей є важливою частиною системи освіти, оскільки безпосередньо впливають на становлення і розвиток особистості дитини. Організація дошкільної освіти на відповідному рівні вимагає забезпечення необхідних умов, що є одним із головних завдань програми розвитку дошкільної освіти в м. Києві.

У 2014 році з бюджету м. Києва здійснювалося фінансування програми «Надання позашкільної освіти позашкільними закладами освіти, заходи із позашкільної роботи з дітьми».

Основним завданням програми є залучення дітей та забезпечення належних умов їх виховання в

зкладах позашкільної освіти. Завдяки заходам, що реалізуються в межах цієї програми, вдалося збільшити середньорічну кількість дітей, які отримують позашкільну освіту

У 2014 році на її реалізацію було спрямовано 149,1 млн грн, що на 4,1 % більше, ніж у попередньому році.

У системі дошкільної освіти міста Києва функціонує 552 комунальні дошкільні навчальні заклади, 48 відомчих дитячих садків, 12 приватних дошкільних навчальних закладів, 70 шкіл – дитячих садків і навчально-виховних комплексів, 41 навчальний заклад альтернативної дошкільної освіти (усього 730 установ різних типів і форм власності), які відвідує більше 109 тисяч дітей дошкільного віку. Показник охоплення дітей від 3 до 6 (7) років всіма формами дошкільної освіти становить 88,0 %, або на рівні 2013 року. Діти 5-тирічного віку стовідсотково охоплені різними видами і формами дошкільної освіти.

Позитивна динаміка цих показників викликана зростанням народжуваності дітей у столиці в останні роки. Важливим є факт міграції населення та збільшення кількості вихованців дошкільних навчальних закладів за рахунок дітей із прилеглих до столиці територій (більше 5 тисяч вихованців) та тимчасово окупованих територій України (у дошкільних навчальних закладах здобувають освіту 2063 дитини із АРК, Донецької та Луганської областей). Ще 4,5 тисячі дітей, які досягли шестирічного віку, продовжують

навчатися у дошкільних навчальних закладах міста. За даними районних управлінь освіти, в дитячих садках усіх форм власності здобувають дошкільну освіту більше 109 тисяч дітей.

Збільшення кількості дітей у дошкільних навчальних закладах призводить до погіршення показника укомплектованості ДНЗ: на 100 місцях тут виховується 131 дитина (в окремих районах міста – 150 дітей). Більше 8 тисяч дітей дошкільного віку потребують першочергового влаштування у дитячі садки. Тому найважливішим завданням бюджетної програми є розширення мережі дошкільних навчальних закладів з урахуванням тенденцій демографічної ситуації та життя заходів щодо скасування черг з влаштування дітей до дошкільних закладів.

З метою збільшення кількості місць у дитячих садках проведено інвентаризацію будівель та групових приміщень ДНЗ, щорічно складається план відновлення діяльності дошкільних навчальних закладів на повну потужність.

У 2014 році планувалось відновити діяльність як окремих дошкільних навчальних закладів на 1050 місць, так і 70-ти непрацюючих груп на 1400 місць.

Фактично відновлено роботу 74-х груп, які тривалий час не працювали, чим розширено мережу дошкільних навчальних закладів на 1480 місць; відкрито перший комунальний Центр розвитку дитини «Підрос-тайко» у Деснянському районі міста Києва; відновлено роботу 4-х груп дошкільного навчального закладу

№ 522 Дніпровського району, який тривалий час не функціонував.

Одним із позитивних прикладів використання бюджетних коштів є впровадження електронної системи запису дітей до дошкільних навчальних закладів. За час апробації і постійної роботи електронної системи у місті Києві подали заявки на реєстрацію більше 107 тисяч батьків. З них більше 32 тисяч дітей прийняті у дошкільні навчальні заклади міста, понад 8 тисяч дітей потребують зарахування, інші зареєструвалися заздалегідь для зарахування у наступних роках. На сьогодні система електронного запису працює у всіх районах міста Києва, що дає значний позитивний соціальний ефект, суттєво покращує прозорість надання відповідних послуг та нівелює можливість корупційних дій.

Програма енергозбереження для бюджетної сфери Стрийського району Львівської області

Прийнята Програма енергозбереження для бюджетної сфери та населення Стрийського району на 2013–2015 роки спрямована на забезпечення ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів в усіх галузях економіки району, поліпшення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів господарючими суб'єктами і населенням району. Зростання цін на газ, електроенергію

та інші види палива, зношеність та застарілість котельного, теплообмінного, електричного, газового обладнання, інженерних мереж у бюджетних закладах спонукають шукати нові підходи до розв'язання проблеми.

Цілями Програми енергозбереження для бюджетної сфери, основаної на інноваційному розвитку і впровадженні швидкоокупних технологій, є:

- підвищення ефективності й надійності функціонування енергетики району шляхом модернізації існуючого теплогенеруючого обладнання, залучення в енергообіг вторинних поновлюваних джерел енергії та впровадження сучасних енергоефективних технологій і устаткування на засадах сталого розвитку;
- підвищення енергонезалежності об'єктів за умови впровадження енергозберігаючих заходів на діючому енергообладнанні, залучення відновлювальних енергоресурсів;
- забезпечення економії бюджетних коштів на утримання бюджетних установ на 10–18 % від базового року за рахунок упровадження відповідних енергозберігаючих заходів та проектів шляхом:
 - переведення на альтернативні види палива обладнання, призначеного для теплозабезпечення об'єктів бюджетної сфери;
 - модернізації (заміни) систем опалення.

Мережа освітніх закладів району розгалужена і включає 55 загальноосвітніх навчальних закладів,

15 дошкільних навчальних закладів, Будинок дитячої та юнацької творчості, дитячо-юнацьку спортивну школу.

На фінансування установ освіти району в 2014 році направлено 79,6 млн грн, або 41,1 % районного бюджету, в тому числі на оплату вартості енергоносіїв – 5,7 млн грн., тобто 7,2 % усіх видатків на освіту.

Теплопостачання закладів забезпечують 22 власні газові котельні, 5 котелень на твердому паливі (дрова), дві школи забезпечуються теплом від котелень КП «Стрийтеплоенерго» та опалення печами.

Розроблена владою району програма енергозбереження передбачає заміну вікон, ремонт дахів, заміну лампочок на енергозберігаючі.

У 2014 році проведено заміну вікон у 4-х загальноосвітніх школах та проведено ремонт даху в одній школі. Вартість робіт склала 488,3 тис грн.

У 2014 році закінчено реконструкцію теплових мереж та капітальний ремонт котельні з переведенням на альтернативний вид палива – дрова твердої породи Подорожненської ЗОШ I–III ст. Вартість робіт склала 215,2 тис. грн.

Виконання програми енергозбереження тільки за жовтень – грудень 2014 року дало по цій школі 38,1 тис грн економії бюджетних коштів. Річна економія коштів на опалення цієї школи складатиме за попередніми розрахунками 568,5 тис грн. І що найважливіше – створено комфортні умови для навчання дітей.

Розвиток дитячо-юнацького спорту в м. Калуш Івано-Франківської області

Серед соціальних інститутів виховання і розвитку підростаючого покоління особлива роль належить позашкільним навчальним закладам, вони є невід'ємною частиною середовища, що сприяє задоволенню фізичних і соціальних потреб особистості, яка розвивається, розкриттю її творчого потенціалу.

Сфера позашкільної освіти, як і галузі освіти в цілому перебуває на важливому і водночас складному етапі розвитку. При цьому найгострішою залишається проблема матеріально – технічного забезпечення установ позашкільної освіти.

Важливою складовою позашкільної освіти є розвиток дитячо-юнацького спорту, оскільки фізичне виховання підростаючого покоління є надзвичайно важливим у сучасних умовах.

Саме для організації дозвілля дітей, вдосконалення їх фізичного розвитку, а також з метою запобігання бездоглядності та правопорушень у м. Калуш Івано-Франківської області затверджена бюджетна програма «Діяльність закладів фізичної культури і спорту», метою якої є забезпечення фізичної підготовки, зміцнення здоров'я підростаючого покоління шляхом занять фізкультурою і спортом, створення умов для заняття спортом.

З міського бюджету у 2014 році направлено на забезпечення розвитку здібностей вихованців

дитячо-юнацьких спортивних шкіл в обраному виді спорту, створення умов для фізичного розвитку дітей 3,5 млн грн, крім цього, проведено капітальні ремонти шкіл на суму 682,8 тис грн.

У результаті виконання програми залучено до занять спортом 822 дітей, що складає 11,9 % від загальної чисельності учнів міста і на 2,2 % більше, ніж в 2013 році. За підсумками роботи тренерів з дітьми підготовлено 12 кандидатів у майстри спорту, 153 учні зайняли призові місця в регіональних змаганнях.

Розвиток мережі дошкільних навчальних закладів у Львівській області

Сфера освіти Львівщини є складовою загальнодержавної освітньої системи. Вона охоплює дошкільні заклади, загальноосвітні навчальні заклади I–III ступенів, вищі навчальні заклади I–IV рівнів акредитації різних типів і форм власності, професійно-технічні, поза-шкільні заклади освіти.

Дошкільна освіта та виховання дітей є основною ланкою в системі освіти, становлення та розвитку особистості. Забезпечення необхідних умов для організації на відповідному рівні дошкільної освіти є основним завданням обласної програми розвитку освіти Львівщини на 2013–2016 роки.

Основними завданнями програми визначено:

1. Забезпечення доступності дошкільної освіти та якісної підготовки дітей до навчання у школі.

2. Створення умов для здобуття дітьми п'ятирічного віку дошкільної освіти.
3. Модернізація змісту дошкільної освіти та забезпечення підвищення фахового рівня педагогічних працівників.

У зв'язку з покращенням демографічної ситуації у регіоні збільшується кількість дітей дошкільного віку (від 0 до 6 років). Значне збільшення дитячого населення та кількості звернень батьків щодо влаштування дітей у дошкільні навчальні заклади призвело до перевищення норм наповнюваності груп у ДНЗ, відсутності у них вільних місць (в області на 100 місць у середньому припадає 139 дітей), а тому ще одним із напрямів програми є розвиток мережі дошкільних навчальних закладів.

Для досягнення цієї мети в обласному бюджеті на 2014 рік на умовах співфінансування було передбачено 2,5 млн грн. Фактично на розвиток мережі дошкільних навчальних закладів із бюджетів різних рівнів було виділено 1,7 млн грн.

Результатом виконання програми в 2014 році стало відкриття додатково 11-ти груп для 290 дітей шляхом створення навчально-виховних комплексів на базі шкіл, а також реконструкції та ремонтів інших приміщень.

Середній показник охоплення дітей від 1 до 6 років дошкільною освітою порівняно з 2013 роком зріс на 2 % і становить 45 % (65 % – у міській місцевості, 21 % – у сільській), дітей віком від 3 до 6 років – 86,4 %, від 5 років – 100 %.

Розділ 3. Упровадження проектів з енергозбереження

На нинішньому етапі економічного і соціального розвитку забезпечення енергоефективності та енергомодернізація є пріоритетними завданнями для України. Підвищення енергоефективності дозволить країні знизити енергетичну залежність, уможливить вирішення питання ненадійності енергопостачання та витрачання великих обсягів коштів через високі ціни на енергоресурси.

Потенціал енергозбереження в Україні є великим, адже питоме споживання енергії утричі перевищує аналогічні показники країн ЄС. Це стосується як населення, так і закладів бюджетної сфери, комунальної енергетики та теплогенерації.

Найвагомішими причинами втрат енергії є відсутність енергоощадних технологій, застаріла система тепlopостачання, зношеність будівель бюджетної сфери. Для вирішення зазначених проблем необхідна термомодернізація та капітальний ремонт будівель, заміна застарілого обладнання та ін., що потребує вкладення значних обсягів коштів.

В умовах жорсткої економії бюджетних коштів та необхідності економії енергоресурсів українським муніципалітетам для підвищення енергоефективності варто використовувати успішний зарубіжний досвід щодо інвестування в енергоефективні проекти. Так, значні для окремого міста капіталовкладення

можуть бути здійсненні шляхом залучення кредитних коштів від міжнародних фінансових організацій на вигідних умовах.

Оскільки одним із завдань проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи в Україні (ЗМФІ–II) впровадження» є розробка й упровадження фінансових практик, що сприятимуть енергоефективності у вибраних містах, експерти ЗМФІ–II систематично надають допомогу містам – учасникам проекту у залученні додаткових фінансових ресурсів, зокрема приватних, банківського сектору та міжнародних фінансових організацій, для реалізації проектів з енергозбереження.

м. Кам'янець-Подільський

Завдяки плідній співпраці та сприянню експертів проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи в Україні (ЗМФІ–II) впровадження», місто Кам'янець-Подільський у серпні 2014 року отримало від Міністерства фінансів України та Кабінету Міністрів України погодження обсягу та умов надання місцевої гарантії для реалізації інвестиційного проекту.

За рахунок кредитних коштів, які отримало комунальне підприємство «Міськтепловоденергія» під гарантію Кам'янець-Подільської міської ради буде реалізовано «Демонстраційний проект DemoUkraineDH в місті Кам'янці-Подільському».

Загальною метою проекту є модернізація та підвищення надійності роботи мережі опалення, зменшення енергоємності та поліпшення якості надання послуг з тепlopостачання мешканцям міста шляхом впровадження інноваційних рішень.

Проект спрямований на модернізацію системи опалення, а саме, встановлення індивідуальних теплових пунктів у 19-ти житлових будинках та трьох громадських будівлях, які отримують теплову енергію від котельні по вул. Жукова. У котельні буде також встановлений новий насос з частотним регулюванням. У результаті впровадження цих заходів значна частина тепломережі буде переведена з чотирирубної на двотрубну систему з обладнанням для контролю постачання тепла відповідно до фактичних потреб в опаленні та гарячій воді на рівні кожного будинку.

Упровадження проекту матиме значний економічний (загальна економія газу складатиме 641 700 м³/рік), екологічний (зменшення викидів CO₂ на 2 240 тонн/рік, або ж на 30 %) та соціальний (збалансування системи опалення та відновлення гарячого водопостачання) ефект.

Отже, реалізація проекту сприятиме зменшенню викидів шкідливих речовин у повітря завдяки скороченню споживання викопного палива – газу, що на сьогодні є першочерговим завданням для України в цілому, а також покращить якість надання послуг мешканцям міста.

м. Северодонецьк

Завдяки всебічній консультаційній підтримці з боку експертів проекту ЗМФІ-II місто Северодонецьк отримало від Міністерства фінансів України погодження обсягу та умов надання місцевої гарантії для реалізації проекту «Вуличне освітлення у м. Северодонецьку».

Головна мета проекту – зменшення обсягів споживання енергетичних ресурсів, підвищення ефективності їх використання, впровадження більш ефективного нового обладнання та поліпшення екологічного стану міста.

Так, скорочення споживання електроенергії відбуватиметься завдяки заміні ламп вуличного освітлення на нові енергозберігаючі DIOD лампи та становитиме 322,2 мВт/рік, тобто зменшення споживання електроенергії на вуличне освітлення складатиме 80 %. Термін служби новітніх ламп у середньому складатиме 15 років, що в свою чергу забезпечить вагому економію видатків бюджету на оплату електроенергії.

Реалізація проекту матиме значний екологічний ефект, зокрема скорочення викидів CO₂ в обсязі 258 тонн/рік.

Успішне завершення проекту «Вуличне освітлення у м. Северодонецьку» має важливе соціально-економічне значення, адже окрім суттєвого поліпшення стану зовнішнього освітлення міста також зросте безпека руху транспорту та пішоходів.

Адреса: вул. Борисоглібська 15-В,
2 поверх, м. Київ, 04070, Україна,
тел.: (044) 353-58-68, 492-97-80, 492-97-81
факс: (044) 492-97-83

E-mail: inform@ibser.org.ua
Сайт: www.ibser.org.ua

